

CONSILIUL AUDIOVIZUALULUI AL REPUBLICII MOLDOVA
DIRECȚIA CONTROL SERVICII MEDIA AUDIOVIZUALE
RAPORT DE CONTROL

Serviciul media audiovizual de televiziune: „TV-Găgăuzia”

Tematica: Respectarea prevederilor art. 13 și 17 din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018

Perioada: 02 – 08 februarie 2024

Prin Decizia nr. 36 din 09.02.2024, Consiliul Audiovizualului al Republicii Moldova (în continuare - CA) a dispus controlul privind respectarea prevederilor art. 13 și 17 din Codul serviciilor media audiovizuale nr. 174/2018 (în continuare - CSMA) de către serviciul media audiovizual de televiziune „TV-Găgăuzia”, ca urmare a reflectării subiectului legat de împlinirea a zece ani de la desfășurarea în anul 2014 a unui referendum privind orientarea politicii externe a regiunii, declarat ilegal de către instanța de judecată, în toate programele informativ-analitice difuzate în perioada 2-8 februarie 2024. În context, s-a propus extinderea acestui control în privința tuturor serviciilor media audiovizuale de televiziune care sunt destinate comunității din UTA Găgăuzia, și anume: „TV-Găgăuzia”, „NTS” și „ATV”.

În temeiul art. 75 alin. (4) lit. a) și art. 83 alin. (3) lit. a) din CSMA, CA a efectuat controlul serviciului media audiovizual public de televiziune „TV-Găgăuzia” privind respectarea prevederilor art. 13 și 17 din CSMA în perioada 2-8 februarie 2024.

Astfel, serviciul media audiovizual public „TV-Găgăuzia” a difuzat, în perioada de referință, buletine de știri (în limbile rusă, română și găgăuză), rubrica „Глас Народа”, programele audiovizuale „Обсуждаем вместе”, „Gagauziya Gün Gündän”¹, precum și transmisiuni în direct ale evenimentelor dedicate referendumului (un marș și un forum).

Așadar, pe data de 2 februarie 2024, la ora 00:43, serviciul media audiovizual de televiziune „TV-Găgăuzia” a difuzat programul „Gagauziya Gün Gündän” cu durata de 29 min. 52 sec., invitatul căruia a fost Constantin Keleş, prezentat în calitate de *patriot găgăuz* și activist care a participat la organizarea referendumului din 2 februarie 2014. În cadrul programului au fost puse în discuție următoarele subiecte: lipsa democrației în Republica Moldova, nefuncționarea legislației naționale, închiderea de guvernarea actuală a serviciilor media audiovizuale de televiziune, lipsa dialogului dintre populația autonomiei și puterile centrale, dependența guvernării actuale de România, intențiile României de a anexa Moldova, intențiile guvernării actuale de a distruge Moldova etc.

În cadrul programului au răsunat mai multe afirmații, inclusiv:

[00:46:51] Constantin Keleş: „*Ei nu întreabă oamenii, le spun ce trebuie să sărbătorească. Neîntrebând, ce vor oamenii, închid canale. [...] Au schimbat limba. Eu nu știu, eu nu înțeleg așa ceva. Trăim în Moldova, vorbim în română. Eu sunt găgăuz, eu vorbesc în găgăuză, eu vorbesc turcă. Multe limbi se aseamănă. Limba azeră, limba kazahă, limba turkmenă, dar toți au limba lor. Pe oamenii nu i-au întrebat ca să facă lucrul respectiv.*” [...]

¹ „Găgăuzia zi de zi”. Specificăm faptul că traducerea din limba găgăuză a fost realizată de un controlor CA cunoscător al limbii, și nu de un translator autorizat.

[00:52:51] Constantin Keleş: „Fostul prim-ministru Vlad Filat, a ieșit la tribună în piața Maidan din Kiev și a spus: „Nu trebuie să constrângi oamenii”. Dar la noi, ce a făcut?... au început să-i închidă [pe activiști], au fost deschise dosare penale. Nu este ceva normal, să spui acolo una și să faci aici acasă alta” [...]

[00:54:37] Moderatoarea: „În noiembrie și februarie 2011 au fost organizate mitinguri cu lozincile: „Să organizăm referendum în Găgăuzia, să trezim liderii poporului. Lozincile au inclus și viziunile geopolitice. Oamenii au vrut în Uniunea vamală.... Spuneți, Constantin Vasilievici, peste 10 ani cum vedeți referendumul organizat în Găgăuzia?”

[00:56:10] Constantin Keleş: „[...] Găgăuzia rămâne în Moldova dacă Moldova rămâne să existe ca stat, dar cei care stau acolo sus ei se gândesc cum să distrugă Moldova. Voi vedeți că treptat – treptat mergem spre asta. Uitați-vă, cine la noi sunt în funcții înalte. De unde ei sunt? Din statul vecin. Limba au schimbat-o [...] Un jurnalist în Ucraina a spus: „În Moldova nu trăiesc moldovenii”. Cineva i-a amăgit acolo. Asta Gordon a spus: „Trăiesc românii”. Unor oameni nu le place lucrul respectiv. Eu discut cu mulți prieteni, am prieteni în sport, îi obligă să spună că „sunt român”, dar ei sunt moldoveni. Ei spun că România vrea să anexeze Moldova. Cineva vorbește despre lucrul respectiv? Nu vorbește. Ei au pierdut statul. Eu cred că ei fac așa ca oamenii să trăiască greu, fac ca să fie greu, cu scopul ca oamenii să plece de aici. Pământul va rămâne pustiu, pe urmă ei vor găsi pe cine să aducă aici. Lor nu le trebuie oameni, lor le trebuie pământul.”

[01:02:36] Constantin Keleş: „Eu spun că Moldova nu este dusă pe calea cea dreaptă. Ei [autoritățile centrale] nu vor să lichideze doar autonomia, dar și statul nostru - Moldova.”

De specificat că moderatoarea programului audiovizual nu a intervenit în discursul invitatului, pentru a pune întrebări de clarificare/probare/argumentare a afirmațiilor, ci a validat difuzarea acestor mesaje la „TV-Găgăuzia”. Mai mult, ea a acordat interviuatului întrebări care sugerează răspunsuri, iar prin limbaj verbal și non-verbal și-a exprimat acordul cu atitudinea și ideile expuse de interviuat în cadrul programului:

[00:46:24] Moderatoarea: „Aveți exemple, când cei care dețin puterea nu ascultă oamenii?”

[00:47:50] Moderatoarea: „Acum zece ani au fost organizate două referendumuri – legislativ și consultativ. Deputații Adunării Populare (îi numește) nu au avut drept scop să ieșim din statul moldovenesc, dar să salvăm autonomia. Ce s-a întâmplat în anii aceia, după părerea dvs., Constantin Vasilievici?”

[00:50:38] Moderatoarea: „Spuneți, ca patriot găgăuz, ce vă deranjează astăzi?”

[01:02:16] Moderatoarea: „Nu puteam să nu vă întreb, pentru că știți că în anul curent în ziua alegerilor prezidențiale se planifică organizarea referendumului. După părerea dvs., locuitorii autonomiei trebuie sau nu trebuie să participe la referendum?”

[01:03:43] Moderatoarea: „Dar de ce avem situația respectivă, de care sunteți îngrijorat?”

[01:05:45] Moderatoarea: „Mai devreme ați vorbit despre oamenii, care au venit cu inițiativa privind organizarea celor două referendumuri. Unde sunt ei astăzi!? Spuneți, acum este posibilă „trezirea” oamenilor, așa cum a fost în anii ‘90, atunci, când s-a format Republica Găgăuză sau atunci când 10 ani în urmă s-a desfășurat referendum, se vor trezi așa oamenii acum, ce puteți să spuneți?”

La orele 01:00 și 20:00, serviciul media audiovizual de televiziune „TV-Găgăuzia” a difuzat programul „Обсуждаем вместе”, în reluare, despre referendumul din 2 februarie 2014 (durata programului: 01 oră 13 min. 29 sec.). Invitat a fost Mihail Vlah, prezentat în calitate de activist civic.

Programul s-a axat pe discuții pe marginea referendumului din 2 februarie 2014, în urma căruia locuitorii Găgăuziei au declarat că susțin independența față de Chișinău, în cazul în care Republica Moldova și-ar pierde suveranitatea. Conform rezultatelor plebiscitului, majoritatea găgăuzilor optau pentru ca Republica Moldova să adere la Uniunea Vamală Eurasiatică, în timp ce infimul procent rămas se pronunța pentru aderarea la UE. În debutul programului, moderatoarea a menționat faptul că autoritățile centrale au numit acest referendum ilegal.

În cadrul programului au fost prezentate înregistrări de arhivă cu discursul lui Mihail Vlah de la Forumul din 2016, dedicat referendumului din 2014. În cadrul acestora au sunat mai multe narațiuni care s-au referit la *distrugerea și discriminarea Găgăuziei de autoritățile de la Chișinău*, precum și la *influența negativă a României asupra Republicii Moldova*. În continuare, moderatoarea a afirmat că, în prezent, Mihail Vlah susține cele spuse în 2016.

Discuția s-a axat în continuare pe următoarele:

[01:22:16] Moderatoarea: „Всегда подчеркивают „так называемый” референдум, Михаил Петрович.”

Mihail Vlah: „Вот насчет „так называемого” референдума, Ирина, я бы здесь хотел остановиться. У нас было два референдума, да, 10 лет назад. Мы целый год готовили эти референдумы, потому что нам фактически помогло унионистское сообщество, вы помните, в 2012 году, это закон равенства шансов, 25 мая, когда был, альянс принял этот закон, чтобы сексуальные меньшинства ходили по Республике Молдова. И Гагаузия сразу это не восприняла, у нас начались крестные ходы, у нас депутаты подготовили свой закон, общественность помогла им подготовить этот закон.”

Totodată, Mihail Vlah s-a referit, de mai multe ori, la intenția autorităților centrale ale Republicii Moldova de a distruge Găgăuzia:

- [01:28:21] „...власти из Кишинева, они вообще не слышат и не видят, что в Республике Молдова есть автономия.... Сегодня вот я смотрю правящая партия вообще заговорила, что у нас чуть ли не обычный район. Какие права там они хотят, какие там полномочия. Понимаете, заболтали, украли все полномочия, абсолютно, начиная с налоговой службы, заканчивая всеми децентрализованными службами, полностью выхолостили закон об особом правовом статусе. Он как бы в документах есть, а если в действительности посмотреть, мы идём в Европу и через реформы взяли и уничтожили абсолютно все. Поэтому тогда, много лет назад, мы почувствовали, что нам нужен референдум.”
- [01:37:12] „Они нам рассказывают, что вы с бюджета начните выдавать вашему бизнесу. То есть травят специально бизнес против сегодняшнего руководства, против Баикана, против депутатского корпуса. А сегодня это делает Кишинёв специально. И 10 лет назад тоже это делали специально. Тогда только начинали скорую отбирать, потом УВД отобрали. Почему у нас сегодня ни УВД не можем,

ни СИБ не можем принять? Какая автономия? Куда мы идём в Европу? В какую Европу нас сегодня ведут?”

- [01:57:49] „К великому сожалению, Гагаузию выровняли на уровень одного большого района. И вот эта проблема, которую мы поднимали тогда, и которая сегодня тоже, она очень стоит на острие. Мы должны с центральной властью Комратом и Кишиневом принять решение. Мы вместе, мы в одном доме. У нас есть своя в этом доме квартирка. То, что нам было в 1994 году, отдано. И отдано не так, с барского плеча ... К сожалению, ситуация не улучшилась, а может даже ухудшилась, потому что центральная власть впервые перешла все красные линии. Она влезла в финансовый бюджет, она полностью уничтожила многие полномочия Гагаузской автономии. И, в принципе, та формула, которую мы хотели в 1994 году, в составе Республики Молдова, частью Республики Молдова, чтобы мы были с особым статусом и чтобы у нас была Гагаузская автономия — сегодня это всё вымыто.”
- [02:05:44] „Поэтому, вы знаете, я вам хочу сказать, что гагаузы — это тот народ, который на самом деле зря его недооценивают. Вы говорите, мы ни о чём не говорили. Мы всё время говорили. Просто вот приходит момент, когда мы всё отберем... Но вот то, что нам было отрезано, верните, дайте нам, это наше. Это принадлежит нашим детям, принадлежит нашему народу. Нельзя просто так наглым образом всё это отбирать. И я думаю, что центральная власть не сможет дальше вот так нагло себя вести и всё это отбирать. В какой-то момент я думаю, что гагаузский народ всё вернёт назад.”
- [02:06:54] „Нам никто её (автономию) не дал, я хочу повторить ещё раз, я третий или четвёртый раз говорю в программе, потому что я вижу, по другим программам всё время говорят, да им дали, они не справились, есть же такое. ... Леонид говорил, Илья говорил, что у нас бюджет 5 миллиардов, мы готовы возвращать на оборону, на правительство, на содержание государства, но остальные деньги, порядка 3 миллиардов, это наши. И сегодня они что сделали? Они забрали самое святое. Они хотят у детей отобрать завтрак в школе, хотят у детей в садике отобрать, потому что, видите, по всей стране не так.”
- Moderatoarea: „Они вам скажут, мы не хотим, вы сами отберёте, потому что денег не будет и вам придётся урезать, Михаил Петрович.”
Mihail Vlah: „Смотрите сюда. Есть такое мнение? Да. Я вам хочу сказать, что вот это делается специально. И вот это всё, вот то, что я вам сказал, это всё шаги после референдума.”

La ora 03:14, din aceeași dată, serviciul media audiovizual de televiziune „TV-Găgăuzia” a difuzat, în reluare, un buletin de știri în limba rusă cu 3 subiecte intitulate „Пути к единству в Гагаузии”, „10 лет референдумам в Гагаузии”, „Спустя 10 лет память жива”, iar la ora 17:02, a difuzat, în reluare, un buletin de știri în limba română, în care 4 subiecte au făcut referire la referendumul desfășurat în Găgăuzia pe data de 2 februarie 2014: „Mitingul auto în cinstea aniversării referendumului”, „Sute de locuitori ai autonomiei au participat la marș”, „Calea spre unitate în Găgăuzia” și „Lecție deschisă la liceul din Avdarma”.

La orele 03:37 și 08:40, din aceeași dată, a fost difuzată rubrica „Глас Народа” - un vox populi dedicat referendumului din 2014, în care nu se aud întrebările adresate oamenilor (normele de

conduită profesională recomandă păstrarea și difuzarea întrebărilor). Răspunsurile majorității au variat de la faptul că referendumul trebuia să aibă loc la aprecieri date situației generale din țară:

- „Только к худшему идём, да. Особенно в последние годы, как новый президент проевропейский у нас, проамериканский. И всё, катимся очень сложно. Особенно старикам, больным. Всё дорого стало. И вообще жизнь невыносимой становится, да. Хвастаться не только. Одни люди все жалуются, не знаю, как. Чем дальше, тем страшнее, да.”

- „Вроде ничего не изменилось к лучшему. Нет, к худшему, да. Цены растут, тарифы растут. Только и всего.”

- „Ничего не изменилось, всё как было, так и есть. Ещё и хуже даже получается.”

- „Ничего не изменилось, только хуже всё стало.”

Așadar, rubrica nu a avut un intro în care să fie anunțată tema și nici întrebarea, ci a început direct cu răspunsurile persoanelor intervievate. Este dificil de înțeles ce întrebări a pus reporterul și, din câte se poate observa, respondenții au confirmat cele spuse de acesta, ceea ce indică faptul că întrebările acordate au inclus și răspunsul sugerat. În plus, respondenții au avut aceeași părere despre cele puse în discuție, ceea ce nu contribuie la liberă formare a opiniilor.

În aceeași zi, la ora 04:15, serviciul media audiovizual de televiziune „TV-Găgăuzia” a difuzat programul „Gagauziya Gün Gündän” cu durata de 27 min. 45 sec., invitatul căruia a fost Grigorii Radov, prezentat în calitate de *patriot găgăuz*. În cadrul programului au răsunat următoarele declarații:

[04:24:28] Grigorii Radov: „Noi (organizatori) înțelegeam că referendumul nostru nu va schimba multe, dar noi am demonstrat că noi suntem găgăuzi, și noi avem ce spune, și avem viziunile noastre. [...] Atunci, ca și acum puterea centrală din Moldova se orienta spre Occident, așteptau de acolo ceva. Dar noi (găgăuzii) înțelegeam că economia noastră nu se va îmbunătăți cu Occidentul. Moldova este un stat care are o amplasare reușită și poate avea relații bune economice atât cu Occidentul, cât și cu Orientul. Dar nu este corect să balansăm dintr-o parte în alta”. [...] acum și atunci trebuie să mergem pe mijloc. [...] acum și atunci, noi nu vrem să demonstrăm că mergem contra Moldovei și găgăuzii înțeleg ce înseamnă valorile democratice, Europa”. [...] „În Europa pentru a prinde un câine trebuie să organizezi referendum. Dar noi, găgăuzii am organizat referendum, ca să înțelegem direcția în care vrea să meargă poporul găgăuz. [...] Poporul găgăuz a vrut referendum, referendumul nu a fost organizat de bașcan sau de Adunarea Populară, care tot sunt reprezentanți ai poporului.”

[04:33:44] Moderatoarea: „Ce părere aveți despre faptul că în aceeași zi va fi organizat și referendum, și alegeri prezidențiale?”

[04:33:47] Grigorii Radov: „Toată Europa râde de acest lucru și în niciun stat nu a fost organizat așa ceva. Curtea Constituțională a zis că trebuie să fie pauză minimum de jumătate de an dintre alegeri și referendum....Astăzi, în umbră stau oameni, care nu se bucură de autoritate nicăieri. Ei (cei de la putere), în Parlament au luat decizia ca referendumul și prezidențialele să fie organizate într-o singură zi, dar asta nu este normal.”

La ora 09:52, a fost difuzat, în direct, marșul dedicat aniversării referendumului din 2 februarie 2014. Marșul a început cu discursul activistului civic, Mihail Vlah și al deputatului Parlamentului Republicii Moldova, Alexandr Suhodolschii. Ambii au felicitat locuitorii Găgăuziei cu ocazia împlinirii a 10 ani de la referendum. La fel, ultimul a menționat despre importanța alegerii partenerilor strategici reali, și anume a celor de Est, în special, din Federația Rusă. În continuare, au fost prezentate înregistrări de arhivă din ziua referendumului, cauzele acestuia și discursurile scurte ale participanților.

La ora 11:14 a continuat difuzarea, în direct, a marșului, în cadrul căreia jurnalista a întrebat participanții despre starea lor de spirit și dispoziție.

Prima a vorbit bașcana Găgăuziei, Evghenia Guțul, care a felicitat locuitorii autonomiei cu ocazia «Zilei Unității Populare», instituită de Adunarea Populară a UTA Găgăuzia.

De asemenea, președintele Adunării Populare a UTA Găgăuzia (în continuare - APG), Dmitrii Constantinov, și deputatul APG, Victor Petrov, au felicitat locuitorii autonomiei, menționând importanța puterii poporului, mai ales, în timpurile grele. La fel, deputatul Parlamentului Republicii Moldova, Alexandr Suhodolski, a adăugat că [11:19:16] *„Так что мы ещё раз, повторяю, доказываем всему миру, всем людям, которые обращают внимание на справедливость то, что гагаузский народ всегда придерживался единства, дружбы и правильных решений, которые были продиктованы народом 10 лет назад, все должны с этим считаться, власти Республики Молдова, в первую очередь, Правительство, Президент, парламентское большинство, потому что мы - часть страны, и мы никуда не хотим, мы хотим жить в Республике Молдова, мы хотим сохранить единство нашей страны, в первую очередь, это было доказано 10 лет назад. А также мы знаем, кто наши реальные внешние экономические и политические партнеры, они находятся на востоке. Мы тогда проголосовали за Таможенный союз. Сегодня организация реорганизована. Мы знаем, это ЕАЭС. Это наши восточные друзья и братья из Российской Федерации.”*

Alți participanți la marș, printre care Marina Tauber și Vadim Fotescu au vorbit despre unitatea și susținerea poporului găgăuz, rezultatele referendumurilor, democrație și exprimarea liberă a voinței poporului.

Nicolai Ormanji, deputatul APG a declarat că [11:25:20] *„И сегодня показывает, что народ объединяется, потому что у нас есть серьезные проблемы с республиканскими властями.”*

O participantă la protest a spus [11:28:31]: *„Мы этого ждали давным-давно. И мы надеемся, что все-таки гагаузов услышат. И надеемся, что мы отстоим.”*, alți participanți au susținut această poziție, iar unul dintre ei a strigat [11:28:49] *„Все за Россию!”*.

În acest context, moderatoarea a specificat următoarele: [11:32:32] *„Я хочу отметить для наших телезрителей, что мы работаем в прямом эфире, поэтому за те высказывания жителей Гагаузской автономии редакция телерадиокомпании GRT ответственности не несёт.”*

După marș a urmat un concert, în debutul căruia au fost prezentate înregistrări de arhivă din ziua referendumului din 2014. În continuare, a vorbit bașcana Găgăuziei, Evghenia Guțul, care a început discursul cu următorul mesaj: [11:46:35] *„Гагаузия, мы сила! Вот ещё раз я понимаю, что мы, когда мы едины - мы не победимы. [...] Дорогие друзья, 10 лет назад мы показали*

силу нашего духа и нашу готовность отстаивать жизненные интересы гагаузского народа и всей Молдовы. Теперь, когда перед нашей страной стоят новые вызовы, мы должны быть снова едины, как и 10 лет назад."

În cadrul evenimentului, președintele APG, Dmitrii Constantinov s-a referit la consecințele referendumului și la necesitatea de a participa în viața politică, economică și socială a Republicii Moldova.

Ulterior a vorbit activistul civic, Ivan Besarab:

[11:59:40], „Но, дорогие друзья, времена такие настали тяжелые, что сегодня некий враг, скажем так, откуда-то с далеких сторон пытается нас травить и с молдавским обществом, с которым мы всегда дружили вместе и собираемся дружить. Но, к сожалению, ему удалось обмануть наше руководство молдавское, и теперь сегодня мы имеем то, что мы имеем.

Дорогие друзья, я вот смотрю на этих счастливых людей, которые здесь, многие вы здесь есть, но мне печально то, что я мало вижу здесь примаров. Очень мало. Вот вижу из Тараклии примаров, но остальных мало примаров. Дело в том, что наши руководители должны быть вместе с нашим народом, правильно? Если наши руководители сегодня смотрят, следят за всеми вот этими, что происходит под экраном телевизоров, мы их должны оставить там и сидеть. Вместо них должны быть люди, которые будут бороться за гагаузский народ. И те примары, которые сегодня красиво сидят и аплодируют нам, пускай завтра пишут заявление, потому что гагаузский народ не вместе с ними, те, которые не пришли.

Почему это я говорю? Дорогие друзья, десять лет тому назад ситуация была такая же похожая. Весь гагаузский народ, 98% проголосовал за сближение с евразийским дивизионом. Но наши депутаты того времени, которые били грудь в себя, что мы гагаузы, я гагауз, из них 17 гагаузов даже не пришли на голосование. Это им позор! Это им позор! Но после этого они продолжали бить себя в грудь, что они депутаты. Но я сейчас на этом закрываю тему.

Самое главное, хочу сказать, что вам, дорогие друзья: сегодня молдавское руководство предлагает референдум по понятию, куда же хочет двигаться Молдова, развитие Молдовы, евроинтеграцию или евроазиатскую интеграцию. Дорогие друзья, я бы попросил, чтобы включить в тот же референдум ещё один вопрос. Доверяет ли молдавский и гагаузский народ нынешнему руководству Молдовы, как уложение гаранта республики Молдовы и республики... автономии? Доверяет или нет? Вы согласны включить такой ещё один пункт в этот референдум, чтобы народ сказал свои слова? Доверяем мы ли молдавскому правительству, как гарантам Уложения автономии?"

A urmat discursul activistului civic, Ivan Cîlcic :

[12:03:34], „Я хочу поблагодарить каждого жителя автономии, кто на тот день несмотря ни на что, вышли, проголосовали и сказали свое слово.

Я почему говорю, что это День Победы? Потому что всех пугали, всем угрожали, но несмотря ни на что героический народ Гагаузии, все жители, несмотря на национальности, русские, румы, молдаване, украинцы, гагаузы, болгары, все как один встали на защиту нашей автономии.

В тот момент хочу выразить благодарность нашему руководству автономии. На тот момент Исполнительному комитету и депутатам Народного собрания. 18 героев на тот момент имела Гагаузия, среди Народного собрания Гагаузии, которые, несмотря ни на какие давления из центра, собрались и приняли постановление на проведение референдума. Десять лет прошло с того дня. И что мы видим? Мы опять ходим по краю лезвия и ножа. Власть Республики Молдова, как и тогда, старается уничтожить Гагаузию, потому что гагаузский народ и вся Гагаузская автономия, как кость в горле, находится у власти Республики Молдова. Но я хочу их успокоить. Будут еще кости, если вы не услышите и не увидите гагаузский народ.

Дело в том, что сегодня власти Республики Молдова, как и 10 лет назад, как и 20 лет назад стараются нас уничтожить. Но несмотря ни на что, мы должны, как 10 лет назад, быть едины. Только в единстве когда мы, тогда мы сила. А когда мы сила, нас боится и уважает власть Республики Молдова. Уважаемые друзья, я не могу не обратиться к молдавскому народу.

Уважаемые братья, мы веками живем рядом. И хочу вам сказать, что у вас вчера забрали ваш язык, вы промолчали. Завтра у вас возьмут национальность, но уже будет поздно. Поэтому я вам советую на примере гагаузского народа требовать свои полномочия и свой язык, и свою национальность. Мы, гагаузы, не бросим свою Гагаузскую автономию. На нашей земле места хватает всем национальностям, и мы будем её отстаивать.”

Următorul speaker a fost Mihail Vlah:

[12:08:37] „А если сейчас референдум, мы готовы? А если нужно защищать Молдову, мы готовы? Ну тогда нам не страшно. [...] Вот, если делать небольшой анализ Ивана Фёдоровича выступления, молдавский народ потерял практически всё. Он потерял свою государственность, он потерял те традиционные ценности, которые им дали родители, потому что сегодня мы видим, как нетрадиционные ориенталы эти, я даже не знаю, как их называют, они маршируют по центральной площади Кишинёва, и их охраняет 4 тысячи полицейских и впереди с ними ходят посольства аккредитованные, но, когда идут крестные ходы специально пропускают машины, марширутки.

Вы посмотрите, что сегодня произошло. Я — Михаил Влах. Может быть, меня кто-то любит, кто-то не любит. Меня чтоб любила моя семья, моя супруга, дети, родители. Но почему так не любить этот народ, которому вы сегодня служите? Я написал заявление. Прошу, пожалуйста, примарию, УВД сделать так, чтобы все жители, которые хотят сегодня пройти, чтобы они спокойно прошли. Это не я придумал, так было всегда. Перекрывают дороги и идут красиво.

Что сегодня нам устроили наши товарищи с Кишинёва? Они опять показывают со вчерашнего дня, всех останавливают, пугают. И сегодня, вы видели, мы не могли идти. Машины! Я спрашиваю полицейских, не буду называть их фамилии, они сами поймут о каком речи. Ау! Гараж! [...] “Слушай, сверху дали приказ! Не можем закрыть, перекрыть!” Это что такое? О каком единстве молдавское руководство может говорить?

Да, мы сегодня здесь едины. Гагаузия 10 лет назад продемонстрировала всему миру, что такое демократия. Демократия не на словах, друзья. Демократия в действительности! Сегодня в международных правилах, в международных документах, в ООН, в ОБСЕ, в Совете Европы, те, кто нам всегда пальчиком показывают, что мы должны по-демократически, там главное – это референдум. В швейцарских кантонах, там, где 26

кантонов, чтоб светофор поменять, улицу назвали, а другую поменяли, делают референдум. Здесь, когда нужно понять, куда мы движемся, что мы делаем, у нас есть государство или нету, надо выйти на референдум. Мы какой язык изучаем чужого государства? Кто мы вообще такие? Предки нам что оставили?

За нами большой храм Иоанна Предтечи. Его когда-то хотели взорвать, но наши предки сохранили его. Вот где ценность, вот где семья. Я благодарю каждого из вас, кто сегодня вышел. И те, кто не вышли, тоже благодарю, потому что 10 лет назад более 70% Гагаузии вышли на этот референдум и сказали да референдуму, сказали да государству Республика Молдова! Сказали, что вектор развития спрашивайте у своего народа! Мы же не против Европейского Союза. Там нам говорят демократия, гранты и так далее и тому подобное! На самом деле закрывают телеканалы, закрывают людей, не дают говорить. Сегодня Конституция стала как половая тряпка. И сегодня те, кто должны защищать эту Конституцию, они сегодня просто превратили её в какой-то карманный объект.

Я не говорю уже о СМИ. Ребята, я сам журналист. Вы хотите, не хотите, но мы четвёртая власть. Что с вами сделали? С утра до вечера этот обком облизывать и говорить, какие они красивые, когда народ бедствует, когда нечего есть, когда холодно и голодно. Нантой нам как-то сказал, вы мне вышлите свидетельство о смерти. Вы помните это? Слушайте, а сколько людей умерло от холода и голода? Не только в Гагаузии, по всей стране. Кому отправить эти свидетельства, что люди недоедают, что люди забыли вкус мяса, вкус рыбы, вкус молока? Кому отправить это свидетельство? Они нам говорят о какой-то евроинтеграции. И самое обидное, я, извините, возьму больше вашего внимания, потому что сегодня мы собрались, конечно, поприветствовать друг друга, конечно, сказать, что мы сильные и мы единые, но сегодня мы ещё собрались, чтобы посмотреть, а куда мы дальше идём, а идёт ли народ с нами.

Так вот те европейские чиновники, которые должны блюсти этот закон, чтобы соблюдался в Молдове, наши европейские друзья, американское посольство, европейское посольство, там на поклон ходят к ним круглосуточно сегодняшнее руководство. К сожалению, наше руководство сегодня не является руководством, они просто обслуживают интересы западных чиновников.

Ребята, вы спросите или подумаете про себя, а боюсь ли я говорить об этом? Я каждый, как и вы, конечно же, боюсь. У меня тоже есть страх, у меня тоже есть волнение, у меня тоже есть семья, как у многих из вас....

Впереди был депутатский корпус во главе с Дмитрием Георгиевичем. Многие могут его любить, не любить. Его тоже есть кому любить. Вопрос в другом. Вопрос о храбрости. Вопрос о крепости. У меня тоже с ним бывает миллион раз, как говорится, спорим, и это нормально, потому что рождается истина. Но он взял на себя ответственность со своими коллегами-депутатами. Потому что есть депутаты, которые просто носят штаны. И просто депутаты, потом у них мандат и пенсия депутатская. А есть депутаты, которые являются избранниками народа....

И когда депутатский корпус и баишкан где-то там ссорились, где-то скандалили, кланы наши, гагаузская элита, у нас много лидеров. Но когда они поняли, что инициатива пошла с низов, они взяли, дружно объединились, друзья. Они показали всему миру, что гагаузы, когда опасность, нету фамилии Дудогло, Константинов, Формузал и много-много фамилий крепких наших мужиков, мужчин, которые носят штаны. Они собрались, объединились и сделали референдум, чтобы весь мир понял, что такое демократия по-гагаузски. Друзья, завершая, я вам хочу сказать: политический год начинается с Гагаузии.

Площадь полная. Сегодня Гагаузия объявляет Республике Молдова сесть за стол переговоров. У нас есть новоизбранный баишкан. У нас есть все ветви власти, которые признаны законом. У нас есть депутатский корпус. У нас есть мэрия, советники, аксакалы. У нас есть простой народ. Кстати говоря, в Молдове есть два народа. Есть молдавский, титульный. И второй_какой? Гагаузский. Остальные все нацменьшинства. Кто должен защищать эту землю? Два народа.

A încheiat evenimentul Mihail Savastin, deputatul APG, care a spus [12:21:30]: „В 2012 году мы собрали для проведения законодательного референдума по Молдове 232 тысячи подписей, которые центральная избирательная комиссия Молдовы не признала. И поэтому они боялись просто, что не пройдет их слово в сторону Евросоюза. Сегодня мы должны объединиться, несмотря на партийные принадлежности, несмотря ни на что, объединиться и на выборах сказать свое слово. Нет Евросоюзу, нет НАТО. Евросоюз — это значит НАТО, учите. Наши ребята служат в молдавской армии. Что мы допустим, что они против русских воевали? Нет! Нет, этому не бывать!”

De asemenea, începând cu ora 14:03 a fost difuzat forumul organizat pentru aniversarea a 10 ani de la referendumul din 2014 în UTA Găgăuzia, care a avut o durată totală de 02 ore 56 min. Imaginile difuzate au fost însoțite de titlurile: „Волеизъявление народа Гагаузии: достижения, перспективы и опыт 2014 года”, „Правовой статус АТО Гагаузии — залог демократии и суверенитета Республики Молдова”.

Forumul a fost deschis de bașcana Găgăuziei, Evghenia Guțul, care a felicitat locuitorii Găgăuziei și a specificat obiectivele principale ale forumului. Evghenia Guțul și-a încheiat discursul cu următoarele afirmații: [14:15:49] „Может ли Гагаузия быть пассивной, когда правящая партия пытается монополизировать медианпространство, закрывает телеканалы, запрещает и снимает с выборов оппозиционные партии и независимых кандидатов, намеренно ухудшает отношения с Россией, и обещает уже в этом году выйти из СНГ. Нет, не может. У нас, у жителей Гагаузии, нет другого дома, кроме Республики Молдова. Нам неизвестно будущее нашей страны, в котором живём мы, в котором будут жить наши дети и внуки. Поэтому должны быть готовы, как и 10 лет назад, отстаивать наше право, право жить в независимой нейтральной и мирной Республике Молдова.”

În continuare a vorbit președintele APG, Dmitrii Constantinov, care și-a început discursul în limba găgăuză, după care a continuat discursul în rusă:

[14:20:49] „Нас не допускают., нам просто показывают наше место... Нас настраивают против жителей республики нашей, что мы на их плечах идём, что они нам перечисляют. Мы даже видели, что из Академии наук уже говорят, что хватит уже, гагаузов мы уже до сих пор всё время питаем, мы их кормим.”

După acest discurs a urmat prezentarea unei înregistrări de arhivă, filmată în ziua de 2 februarie 2014, care a inclus declarațiile bașcanului de atunci Mihail Formuzal și ale deputaților APG, care au votat pentru desfășurarea plebiscitului. La fel, au fost prezentate și opiniile locuitorilor Găgăuziei care au venit să voteze.

Mihail Kendighelean, unul dintre participanții la mișcarea de edificare a Republicii Găgăuze, a vorbit, în mare parte, despre trecutul istoric și formarea autonomiei. Totodată, invitatul a făcut următoarele declarații:

[14:33:43] *„Мы с народом Молдовы в едином государстве до тех пор, пока не изменится статус Республики Молдова.”*

[14:36:20] *„Министр обороны Маринуца в Бухаресте заключил договор с ведомством военным Румынии о взаимном сотрудничестве и помощи. Фактически Генеральный штаб Румынии, Румынская армия возглавила Генеральный штаб Молдовы.”*

[14:38:09] *„А здесь, в Молдове, уже утвердили Бессарабскую митрополию Бухарестской румынской епархии с тем, чтобы расколоть единство православия здесь, в Молдове.”*

[14:47:00] *„Румыния оставила, проглотила нашу родную часть и претендует вновь и на эту часть нашей Родины, не поперхнется ли?”*

[14:51:15] *„чтобы никакие там Боррели, Ляйены, Бэсеску, Санду, манду и т.д. не покушались на нашу землю”.*

Următorul invitat a fost Alexandr Suhodolschi, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, care a menționat despre unitatea deosebită a poporului găgăuz, importanța statutului juridic special al autonomiei și a făcut declarații în privința relațiilor moldo-găgăuze, influenței europene și păstrarea relațiilor cu partenerii din Est.

[14:55:20] *„Ничего этого особо не происходило, а наоборот, были такие истории, когда республиканская власть максимально делала всё возможное, чтобы урезать и уничтожать наши права Гагаузской автономии, хотя должны были сделать обратное.”*

[15:00:03] *„И максимальное то давление, которое центральная власть оказывает на Гагаузскую автономию и приравнивает её с простым районом страны, это ещё раз доказывает о том, что всему гагаузскому народу необходимо сплотиться.”*

[15:01:30] *„И благодаря этим нормам, закону об особом правовом статусе, мы можем в любой момент напомнить всем, охладить пыл этих унионистских движений и политиков.”*

[15:03:58] *„Обратить внимание на те интеграционные моменты, которые предлагает нам Европа, на картинках и написанным текстом, и что на самом деле происходит в нашей экономике, в жизни простых людей. И то, что было и что предлагают нам наши исторические партнеры на Востоке в том числе.”*

[15:04:34] *„Ведь мы помним после 2014 года, как активно начала нас через различные пути поддерживать наши исторические друзья из России, да и в том числе и Турецкая Республика, максимально все всегда были рядом с нами. Но, видите, на данный момент центральная власть Кишинёва сделала из наших друзей врагов. Пытаются нам навязать, что это наши враги.”*

[15:06:02] *„Вот мы все с вами вместе, я уверен, должны держаться под этих основных столпов направления, и мы тогда не просто не потеряем нашу Гагаузскую автономию, нашу идентичность, но мы сможем очень серьёзно влиять на республиканскую политику всецело для того, чтобы наша страна, наша Республика Молдова получила наконец-то уже динамичное развитие, а не тот регресс, в котором сегодня мы находимся, где мы теряем с каждым днём...”*

[15:06:42] *„Вот этим реально занимается центральная власть для того, чтобы всё больше людей отсюда имело желание уехать. И тогда наши соседи, так сказать, смогут прийти*

сюда и сделать какой-то уезд. Этого не бывает, потому что Гагаузская автономия сдерживает своё слово, слово народа. Мы будем все вместе. Ещё раз я говорю, что всё, что бы ни происходило, но мы должны сплотиться вокруг наших органов управления автономией. Да, мы на республиканских площадках всецело делаем всё возможное для того, чтобы эти атаки не происходили, но мы прекрасно с вами понимаем, какое сегодня парламентское большинство и как принимаются решения в нашей стране. Но если мы будем все вместе едины, у нас не будет, вернее, у них не будет возможности уничтожить, реально уничтожить, в первую очередь, нашу Гагаузскую автономию и Республику Молдову..."

Un alt invitat, Victor Petrov, deputat al APG, a declarat :

[15:10:25] *„Дело в том, что мы всё чаще слышали тогда и продолжаем слышать о том, что объединение с Румынией, что эти силы усиливаются и пропаганда этого усиливается, навязываются нам чуждые ценности. А мы как гагаузский народ — с традиционными пониманиями, да, семьи, своей Родины, любви к своей земле — нам эти все понятия чужды. Так вот..."*

[15:10:58] *„Одна из предпосылок — это то, что в школах еще 20 лет назад запустили программу обучения истории румын, то есть из нашей памяти, из наших детей хотят убрать, стереть нашу общую историю."*

[15:12:05] *„Мы сегодня видим, что католическая церковь пытается войти со своим влиянием."*

[15:14:58] *„Мы понимаем одно, что сегодня самый большой рынок сбыта, в котором востребована молдавская продукция, это рынок стран СНГ, а в большей части это Российская Федерация. Также мы сегодня зависим по энергоресурсам от Российской Федерации."*

După discursul lui Victor Petrov, moderatoarea evenimentului a adăugat celor spuse de invitat:

[15:17:16] *„Потому что у вас прекрасная семья, у вас прекрасные дети, вы думаете о будущем ваших детей. А когда во главе угла стоят люди, которые, к сожалению, не понимают, что такое семейные ценности, им очень сложно строить правильные планы на будущее, особенно для наших детей."*

Astfel, moderatoarea Forumului a discriminat conducerea țării pe criterii de gen și statut marital, acuzând de lipsă de înțelegere a valorilor familiale și de capacitate de a guverna.

Ultimul invitat din prima parte a Forumului a fost Valerii Ianioglo, politician găgăuz, care a deținut funcția de prim-viceguvernator al UTA Găgăuzia, și care a declarat următoarele:

[15:22:00] *„Сначала отберут земли, а потом выгонят из Молдовы. В отношении населения Гагаузии стали появляться статьи, указывающие на нас как на врагов, не желающих шагнуть в ногу с остальной частью населения республики, которая якобы евроинтегрируется."*

[15:39:53] *„Недалёк тот день, и мы к тому времени должны уже подготовиться. Нам необходимо подготовиться как морально, так и юридически. С учётом этого я призываю все население автономии вновь объединиться перед лицом надвигающихся угроз. Я не буду конкретизировать, какие эти угрозы, вы сами видите. Забыть личные обиды, защитить*

свои традиции и культуру народа, и Республику Молдова как демократическое суверенное государство, отстаивающее интересы молдавского общества, в котором присутствует народ Гагаузии.”

În continuare, moderatoarea evenimentului a afirmat: [15:43:47] *„Потому что те люди, которым даётся власть легко, они пользуются им так же легко и не понимают о последствиях, которые, к сожалению, опять же, ложатся на наши плечи, на плечи будущего наших детей. И мы видим, в какую кабалу сегодня вошла Республика Молдова, мы видим, что нам еще на многие, на многие столетия придется отдавать долги, которые, к сожалению, непонятно в какие фонды вливаются.”*

Moderatoarea le-a mulțumit invitaților și a anunțat a doua parte a Forumului, intitulat *„Правовой статус АТО Гагаузии — залог демократии и суверенитета Республики Молдова”*. Primul invitat al acestei părți a fost politologul Ian Lisnevschi, care a vorbit despre importanța și consecințele referendumului.

În continuare, Mihail Sidorov, ex-deputat în Parlamentul Republicii Moldova, în discursul său a menționat [16:17:06]: *„Решением парламента, законом парламента было предложено во всех нормативных актах вместо молдавского записать румынский язык и через запятую в том числе и в Конституции. Нарушен порядок изменения внесения изменений в Конституцию. Такое изменение можно вносить только конституционным законом.”*

Ultimul invitat, Mihail Vlah, consilierul bașcanei și activist civic a făcut următoarele afirmații: [16:37:05] *„До 23-го года они взялись планомерно уничтожать полномочия Гагаузии.”*

[16:42:17] *„Говорят, мы вроде бы маленький комарик, но у нас такое жало очень сильное, мы как кусаем, весь мир чувствует. Вот я хочу, чтобы мы, гагаузский народ, как эта женщина сказала тогда нам, чтобы мы были объединены в единый кулак.”*

Forumul s-a încheiat cu o rezoluție, în care au fost formulate unele concluzii privind statutul special al autonomiei, relațiile dintre autoritățile centrale și Găgăuzia și au prezentat solicitări către autorități.

Tot pe 2 februarie 2024, la ora 19:21, serviciul media audiovizual de televiziune „TV-Găgăuzia” a difuzat o ediție a programului „Gagauziya Gün Gündän” cu durata de 37 min. 47 sec., invitatul căruia a fost Ivan Bessarab, prezentat în calitate de activist care a participat la organizarea referendumului din februarie 2014. În cadrul programului au fost puse în discuție subiectele referitoare la cauzele și consecințele referendumului din Găgăuzia. Invitatul s-a referit la:

[19:23:15] *„90% din găgăuzi au spus: „noi vom merge în Uniunea Euroasiatică”, dar referendumul nu a fost recunoscut de autoritățile centrale de stat și voința poporului găgăuz nu a fost luată în considerare. Despre premisele pentru organizarea referendumului, Bessarab menționează, că mulți cetățeni ai RM au fost în Rusia, „copiii multor oameni au trăit în Rusia.” ...,noi [găgăuzii] nu am vrut să rupem legătura cu Rusia.” „Pe noi ne susțineau nu numai găgăuzii, pe noi ne susținea toată Moldova din motiv că copiii lor au fost acolo”. Tot aici, Bessarab opinează că și acum moldovenii spun găgăuzilor: „Mulțumesc, că atunci ați rezistat, ca nouă să nu fie întreruptă legătura cu copiii, care sunt în Rusia.”*

[19:28:56]: „[...]Mulți moldoveni, din Basarabeasca, din Taraclia, din Hâncești, de peste tot, se uită cum rezistăm. Și ei foarte bine înțeleg, ce ar fi fost cu Moldova [fără Găgăuzia], noi suntem puțini, noi suntem numai 5%, dar de noi multe lucruri depind. Dacă nu ar fi fost găgăuzii, în anii '90, noi am fi pierdut statul nostru, atunci cu unionismul, Moldova ar fi fost unită cu România[...]"

[19:31:42]: „[...]Au trecut 10 ani de la acel referendum și acum trebuie de repetat. De ce el trebuia să fie organizat? Când s-a destrămat Uniunea Sovietică, pe noi au vrut să ne lichideze, pe noi au vrut să ne atragă acolo, de unde strămoșii noștri foarte greu s-au dus [România][...]"

[19:33:41]: „[...]Noi trebuie să spunem, cu alte cuvinte, că noi greu am venit aici, rusul ne-a dat nouă bucata asta de pământ. Acest [pământ] a fost al rușilor. Rusul ne-a spus nouă: „Rămâi aici”. [...] Noi nu vom uita cine ne-a adus aici 200 de ani în urmă [...] Noi [găgăuzii] nu putem renunța la Rusia. [...]"

[19:34:37] Moderatoarea: „Stimați telespectatori și Ivan Nicolaevici, totul s-a pornit din momentul când activiștii au început să spună că, pierdem limba, autonomia, puterea centrală nu ne ia în considerație! Ce trebuie să facem?"

[19:37:41]: Ivan Bessarab: „Când au înțeles că găgăuzii într-adevăr vor să facă asta, veneau aici de dimineață până seară „stăpânii din Chișinău.” [...] Ei [autoritățile centrale de stat] s-au trezit, ei au înțeles că, ei pe noi ne-au pierdut. [...] La fel, invitatul a adăugat, că puterea centrală a încercat pe cale necinstită să oblige UTA Găgăuzia să meargă împreună cu Moldova spre unire: „Când liderii găgăuzi au înțeles ce se întâmplă, ei au spus: „Opriți! Până la etapa respectivă [unirea cu România], noi am fost cu voi, dar de la etapa respectivă, noi vom întreba poporul.”. Bessarab, a adăugat: „Nici în Chișinău nu toți au vrut unirea [cu România]”. [...] „Moldova a rămas independentă datorită faptului că găgăuzii și-au spus cuvântul.”

[19:42:28]: „[...] Și în ziua de astăzi eu spun că, noi cu moldovenii vrem să trăim uniți, dar stăpânii cum pe noi ne chinuie, așa îi chinuie și pe alți oameni, dar încearcă să ne oblige să tăcem, ca să nu se vadă cum ei chinuie oamenii. [...]"

[19:48:19] Moderatoarea: „Ivan Nicolaevici, nu vom ascunde faptul că puterea centrală nu a recunoscut referendumul nostru, dar planifică odată cu alegerile prezidențiale să organizeze și un referendum”.

[19:48:34] Ivan Bessarab a accentuat, că informația respectivă nu este corectă. Prezidențiale vor fi organizate într-o zi, dar referendum în alta: „Nu trebuie să amestecăm”. Despre referendum, care urmează să fie organizat în Republica Moldova, invitatul a subliniat: „În Parlament sunt 64 de deputați care fac ceea ce vor. Ei dacă ar vrea, ar schimba și denumirea Chișinăului, ei pot face orice”. La fel, Ivan Bessarab le-a sugerat Evgheniei Guțul și lui Dmitrii Constantinov, că dacă centrul planifică organizarea referendumului, la referendum mai trebuie de adăugat încă o întrebare consultativă: „Poporul nostru [găgăuz] are încredere în Guvernul moldovenesc ca garant al statutului special al Găgăuziei? Ei au încrederea că dacă ceva se va întâmpla Chișinăul ne va ajuta. Atunci va fi corect. Ca să înțelegem dacă avem cu cine purta negocieri.”

[19:53:43]: La întrebarea moderatoarei: „Ați spus înainte că trebuie organizat încă un referendum în Găgăuzia?” invitatul a afirmat: „Eu vreau să spun că acum oamenii s-au schimbat. Mulți se uită în direcția europeană. În Moldova va fi organizat referendum cu privire la integrarea în UE. Eu vreau ca să fie organizat încă unul [referendum în UTAG], pentru că atunci au spus că noi pe precedentul [referendum] nu l-am desfășurat în conformitate cu legislația. Eu vreau încă un [referendum] pentru ca oamenii noștri să spună ceea ce vor ei. [...] Acum spun că Moldova merge pe calea democratică, dați-ne nouă posibilitatea să spunem ceea ce vrem noi [...]”

În urma analizei conținuturilor, s-a atestat că serviciul media audiovizual public regional de televiziune „TV-Găgăuzia” a pus la dispoziție o platformă prin care persoane publice, formatori de opinie și activiști civici au exprimat opinii și au transmis mesaje cu elemente de discriminare, incitare la ură, cultivarea extremismului, dezbinarea societății și dezinformare.

Totodată, este de specificat, că marșul și forumul au fost plasate pe site-ul GRT cu durata de 05:33:34², ceea ce nu exonerează furnizorul de răspundere pentru mesaje transmise în direct, unde participanții au folosit discursuri care incită la ură, de dezinformare și discriminatorii. Aceste mesaje au un grad mare de răspândire din motivul că este un serviciul media audiovizual public, cel mai important în regiune.

Emisia din data de 2 februarie 2024 a fost dedicată *Zilei Unității Populare* (День народного единства) și referendumului din 2 februarie 2014. Subiectul este de interes public, și vizează în mod direct securitatea națională a Republicii Moldova, având în vedere faptul că în discuție este adusă integritatea teritorială a statului și suveranitatea poporului.

Din analiza de conținut pot fi extrase mai multe narațiuni pe care le susțin mesaje susceptibile de a constitui dezinformare:

1. Găgăuzia are dreptul la autodeterminare externă

Conform art. 1 alin. (4) din Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz Yeri) în cazul schimbării statutului Republicii Moldova ca stat independent, poporul Găgăuziei are dreptul la autodeterminare externă. Prin urmare, dreptul la autodeterminare externă îi este recunoscut poporului autonomiei, dar numai în cazul schimbării de fapt și de drept a statutului Republicii Moldova ca stat independent, fapt ce este posibil numai prin desfășurarea referendumului republican, rezultatele căruia se aprobă de Curtea Constituțională a Republicii Moldova. Având în vedere faptul că nici în 2014 și nici în 2024 Republica Moldova nu și-a schimbat statutul de stat independent și suveran, mesajele despre legalitatea și legitimitatea unor astfel de referendumuri în autonomie, difuzate de persoane publice au caracter înșelător și sunt susceptibile de a induce în eroare beneficiarul de informație. Totodată, subiectele legate de politica externă, inclusiv aderarea Republicii Moldova la structuri de cooperare internațională, constituie prioritatea statului și nu ține de competența autorităților din UTA Găgăuzia. Prin urmare, în 2014 a fost sesizată Procuratura, care a declarat că deputații Adunării Populare a Găgăuziei au încălcat un șir de prevederi ale

² <https://grt.md/live-10-%d0%bb%d0%b5%d1%82%d0%bd%d1%8f%d1%8f-%d0%b3%d0%be%d0%b4%d0%be%d0%b2%d1%89%d0%b8%d0%bd%d0%b0-%d1%80%d0%b5%d1%84%d0%b5%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d1%83%d0%bc%d0%b0-%d0%b2-%d0%b3%d0%b0%d0%b3%d0%b0/>

Constituției, ale legislației electorale și ale altor acte legislative, și a intentat un dosar penal pentru organizarea ilegală a plebiscitului („samavolnicie”)^{3,4}. Așadar, între a avea dreptul la autodeterminare externă, și a avea dreptul la autodeterminare externă în cazul schimbării statutului Republicii Moldova ca stat de drept există o diferență expres prevăzută în lege, dar pe care persoanele publice din autonomia găgăuză au manipulat-o pentru a induce în eroare și pentru a-și justifica acțiunile („Гагаузия 10 лет назад продемонстрировала всему миру, что такое демократия. Демократия не на словах, друзья. Демократия в действительности! Сегодня в международных правилах, в международных документах, в ООН, в ОБСЕ, в Советы Европы, те, кто нам всегда пальчиком показывают, что мы должны по-демократически, там главное – это референдум.” „Deputații Adunării Populare (îi numește) nu au avut drept scop să ieșim din statul moldovenesc, dar să salvăm autonomia.”, „În Europa pentru a prinde un câine trebuie să organizezi referendum. Dar noi, găgăuzii am organizat referendum, ca să înțelegem direcția în care vrea să meargă poporul găgăuz. [...] Poporul găgăuz a vrut referendum, referendumul nu a fost organizat de bașcan sau de Adunarea Populară, care tot sunt reprezentanți ai poporului.”) . Narațiunea este cunoscută, reapare în momente importante în dezvoltarea statului Republica Moldova, și țintește semănarea îndoielii în rândul populației autonomiei cu privire la anumite decizii luate la nivel central (semnarea Acordului de Asociere și apropierea de UE în 2014, obținerea statutului de țară-candidat și începerea negocierilor pentru aderarea la Uniunea Europeană în 2023).

Narațiunea este susținută prin exploatarea prejudecăților bazate pe cunoașterea stereotipizată a locuitorilor din zonă a subiectelor respective, și amplificarea, prin repetiție și generalizare a unor fapte adevărate (adoptarea legii privind egalitatea de șanse), înșelătoare (problema limbii române versus limba moldovenească), sau chiar false (autoritățile centrale i-au luat autonomiei toate prerogativele și vor să o distrugă). În același context, reținem denumirea pe care o utilizează vorbitorii pentru a caracteriza ziua de 2 februarie, și anume *Ziua unității Populare*, cu motoul „*Când suntem uniți, suntem de neînvins*”. Menționăm că o sărbătoare cu aceeași denumire există în Federația Rusă din anul 2004, și utilizează același slogan. Astfel, transferul de imagine și de simboluri este evident, și la el se apelează în mod conștient și intenționat pentru ca să fortifice în mintea oamenilor ideea de diferență/divergență în raport cu Republica Moldova, și de apropiere de spațiul lumii ruse. Nu în ultimul rând, anumiți vorbitori au insistat pe ideea referendumului ca formă supremă a democrației, iar moderatoarea forumului a adus drept exemple mai multe țări, inclusiv Elveția, fără a ține cont de faptul că referendumul din 2 februarie 2014 a fost declarat ilegal de Judecătoria Comrat. În Elveția sunt 26 de cantoane locuitorii cărora decid prin plebiscit orice problemă de interes public. Subliniem faptul că Elveția (Confederația elvețiană) este o republică federală în care fiecare din cele 26 de cantoane autonome are propria Constituție, legislatură, guvern și sistem judecătoresc, confederația având la bază două mari valori, edificate secole la rând – federalismul și democrația directă. Republica Moldova, la rândul ei, este o republică parlamentară, în care este exercitată, de doar 3 decenii, democrația reprezentativă. UTA Găgăuzia are statut special în cadrul Republicii Moldova, care nu este un stat federal. Potrivit alineatului (1) al articolului 111 din Constituția Republicii Moldova, Găgăuzia este o unitate teritorială autonomă cu un statut special care, fiind o formă de autodeterminare a găgăuzilor, este parte integrantă și inalienabilă a Republicii Moldova și soluționează de sine stătător, **în limitele**

³ [Referendumul din Găgăuzia: înainte, spre anii '90? | IPN](#)

⁴ [search_col_civil.php \(csj.md\)](#)

competenței sale, potrivit prevederilor Constituției Republicii Moldova, în **interesul întregii populații**, problemele cu caracter politic, economic și cultural.

2. Distrugerea Găgăuziei

Este o narațiune principală, invocată în timpul discursurilor, pe care s-au bazat cei mai mulți vorbitori. Repetarea ciclică a acesteia, încă din 2014 (rezultă din înregistrările de arhivă), în momente de cotitură pentru statul Republica Moldova, contribuie la răspândirea fricii, a sentimentelor de nesiguranță și neîncredere în instituțiile statului, de această dată în contextul alegerilor prezidențiale și al referendumului din 2024 privind aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Persoanele publice și activiștii din autonomie repetă neîncetat faptul că autoritățile centrale îi discriminează pe găgăuzi, că le-au luat toate prerogativele, toate drepturile (prin generalizare), fără ca măcar o dată să prezinte cifre/argumente concrete cu referire la aceste afirmații (*Понимаете, заболтали, украли все полномочия, абсолютно, начиная с налоговой службы, заканчивая всеми децентрализованными службами, полностью выхолостили закон об особом правовом статусе. Он как бы в документах есть, а если в действительности посмотреть, мы идем в Европу и через реформы взяли и уничтожили абсолютно все; Тогда только начинали скорую отбирать, потом УВД отобрали. Почему у нас сегодня ни УВД не можем, ни СИБ не можем принять? Какая автономия? Куда мы идем в Европу? В какую Европу нас сегодня ведут?; Ничего этого особо не происходило, а наоборот, были такие истории, когда республиканская власть максимально делала всё возможное, чтобы урезать и уничтожать наши права Гагаузской автономии, хотя должны были сделать обратное.*⁵). În context, menționăm că Departamentul Afaceri Interne al autonomiei face parte din componența Comitetului Executiv și este condus de fostul șef al Poliției din UTA Găgăuzia, Nicolai Tomailî, iar Serviciul de Informații și Securitate al Găgăuziei este condus de Valerii Rotari.

O altă afirmație spusă în favoarea „distrugerii” Găgăuziei este că în școli și grădinițe copiii ar fi rămas fără mese de la începutul anului, din vina autorităților centrale (*Они забрали самое святое. Они хотят у детей отобрать завтрак в школе, хотят у детей в садике отобрать, потому что, видите, по всей стране не так.*⁵). Precizăm că la începutul anului 2024, un scandal cu referire la mesele copiilor din școlile din Găgăuzia s-a iscat pe rețelele sociale, unde anumiți utilizatori (adesea fără nume și fotografii) au anunțat că la revenirea din vacanța de iarnă elevii din mai multe școli din regiune ar fi rămas fără mese⁵. În realitate, problemele legate de mâncarea pentru copii în școli s-au datorat tenderelor întârziate pe care le-au inițiat administrațiile unor instituții de învățământ, și nu au nicio legătură cu autoritățile centrale, banii pentru aceste servicii fiind alocați din bugetul autonomiei. Cu referire la grădinițe, este important să menționăm faptul că la sfârșitul anului 2019, Adunarea Populară a Găgăuziei a aprobat legea „Cu privire la compensarea plății de către părinți a mesei pentru copii în instituțiile de învățământ preșcolar/preșcolar, instituțiile de învățământ general cu programe combinate de studii”. Articolul 4 al respectivei legi, intitulat „Sursele de formare a mijloacelor financiare pentru compensarea plății de către părinți a mesei copiilor” prevede că sursele respective sunt următoarele:

a) fonduri de la bugetul central al Găgăuziei;

⁵ <https://nokta.md/goryachij-obed-vs-buterbrod-iz-doma-pochemu-eshhe-ne-vo-vseh-shkolah-gagauzii-ucheniki-pitajutsya-v-stolovoj/>

- b) mijloace financiare suplimentare alocate de către autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi;
- c) fonduri extrabugetare, inclusiv donații de la persoane fizice și juridice;
- d) alte surse care nu sunt interzise de legislația în vigoare.⁶

Altfel spus, autoritățile din autonomie și-au asumat această decizie la nivel local. La o distanță de nici doi ani de la intrarea în vigoare a legii, responsabili din mai multe localități s-au confruntat cu dificultăți în acoperirea bugetului pentru mesele copiilor din instituțiile preșcolare, și narațiuni false ca cele menționate mai sus au început să vizeze Chișinăul, care nu a participat la luarea deciziei privind mesele gratuite în grădinițele din UTA Găgăuzia.

Mesajul despre „distrugerea” Găgăuziei de autoritățile centrale este transmis în toate conținuturile audiovizuale monitorizate, de cele mai multe ori prin utilizarea formulelor de generalizare, și fără a face referire la fapte concrete și cu argumente care ar putea fi verificate. Iată doar câteva exemple:

Власть Республики Молдова, как и тогда, старается уничтожить Гагаузию, потому что гагаузский народ и вся гагаузская автономия, как кость в горле, находится у власти Республики Молдовы. Но я хочу их успокоить. Будут еще кости, если вы не услышите и не увидите гагаузский народ. Дело в том, что сегодня власти Республики Молдова, как и 10 лет назад, как и 20 лет назад стараются нас уничтожить.

Были такие истории, когда республиканская власть максимально делала всё возможное, чтобы урезать и уничтожить наши права Гагаузской автономии, хотя должны были сделать обратное...

„Сначала отберут земли, а потом выгонят из Молдовы. В отношении населения Гагаузии стали появляться статьи, указывающие на нас как на врагов, не желающих шагнуть в ногу с остальной частью населения республики, которая якобы евроинтегрируется.” ... До 23-го года они взялись планомерно уничтожать полномочия Гагаузии”

„И максимальное то давление, которое центральная власть оказывает на Гагаузскую автономию и приравнивает её с простым районом страны, это ещё раз доказывает о том, что всему гагаузскому народу необходимо сплотиться.”

Но если мы будем все вместе едины, у нас не будет, вернее, у них не будет возможности уничтожить, реально уничтожить, в первую очередь, нашу Гагаузскую автономию и Республику Молдову...” etc.

Chiar dacă în anumite momente vorbitorii subliniază faptul că regiunea autonomă este parte a Republicii Moldova și că aceasta nu se vede altundeva decât în statul nostru, ideea de separatism transpare mult mai accentuat în discursurile persoanelor publice și ale activiștilor civici, prezentând neîncetat poporul Găgăuziei ca pe un organism aparte care locuiește pe un teritoriu care li se cuvine de drept din vremuri străvechi și care face o favoare populației majoritare conviețuind cu aceasta și dându-i lecții de democrație și demnitate. De asemenea, vorbitorii utilizează în mai multe rânduri sintagma „Republica Găgăuză” pentru a califica autonomia.

La rândul lor, moderatoarele programelor „Обсуждаем вместе”, „Gagauziya Gün Gündän” și a forumului au neglijat obligația de a interveni pentru echilibrarea declarațiilor făcute de invitați, neavând la bază informații verificate ori surse sigure. Acest fapt poate induce în eroare publicul,

⁶ <https://halktoplushu.md/archives/2294>

îi poate manipula percepția și poate crea premise pentru formarea unei viziuni distorsionate asupra realității, ceea ce denotă lipsa bunei-credințe din partea furnizorului de servicii media.

Totodată, un vorbitor a divizat și găgăuzii în două tabere: cei care au participat la referendum și cei care nu au participat, ceea ce nu contribuie în nici un fel la promovarea ideii de unitate, integrare și incluziune în cadrul statului Republica Moldova. Prin prisma creării imaginii de „dușman din exterior” se dezvoltă și se promovează ideea de dezbinare nu numai între găgăuzi și moldoveni, ci și între găgăuzi, care sunt pro și contra referendumului. În același context, tonul discursurilor, în mare parte, a fost unul ridicat, agresiv și incitator.

Menționăm, de asemenea, că verificatorul de fapte stopfals.md a abordat subiectul în mai multe rânduri, demontând falsurile legate de așa-numita intenție a Chișinăului de a lichida autonomia găgăuză.⁷

3. CSI – cea mai mare piață de desfacere pentru Republica Moldova

Nici această narațiune nu este nouă, ea fiind vociferată de-a lungul timpului atât în autonomia găgăuză, cât și de politicienii pro-Kremlin de la Chișinău. În context, datele Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova arată că exporturile de mărfuri destinate țărilor Uniunii Europene, în ianuarie-noiembrie 2023 au avut o pondere de 65,2% din totalul exporturilor, cele mai mari volume având ca destinație – România. Totodată, cota CSI-ului în totalul de exporturi în aceeași perioadă a fost de 22,7% din total, iar printre țările CSI, Rusia s-a situat pe locul 6, Belarus – pe locul 9 și Kazahstan – pe 12. La fel, în ultimii 6 ani, cota UE în volumul total de exporturi din Republica Moldova a fost de peste 60% anual, în timp ce cota țărilor CSI n-a ajuns nici la jumătate din acest volum⁸.

4. Pierderea limbii și a identității moldovenilor

Narațiunea cu referire la denumirea limbii vorbite de majoritate pe teritoriul țării noastre este bine-cunoscută de când există statul Republica Moldova, și este utilizată în special în campaniile electorale pentru a dezbinda și a semăna discordie. Noutatea narațiunii în 2024 este dată de faptul că sintagma „limba română” a înlocuit-o pe cea de „limba de stat”, „limba moldovenească”, „limba oficială”, „limba maternă” și „limba noastră” în toate actele normative. Acest lucru a servit motiv pentru vorbitorii în cadrul evenimentelor din 2 februarie de la Comrat pentru a specula din nou acest subiect. Curtea Constituțională a stabilit încă în 2013 că *limba română*, sintagma care figurează în textul Declarației de Independență a Republicii Moldova, prevalează în raport cu denumirea din articolul 13 din Constituție.⁹ Pe 11 martie 2024, Înalta Curte s-a pronunțat, în urma unei sesizări privind controlul constituționalității legii care obligă utilizarea sintagmei *limba română* în toate actele. Astfel, Curtea a reținut prevalența denumirii „limba română” din Declarația de Independență, față de denumirea „limba moldovenească” din articolul 13 din Constituție și modificările articolului 13 din Constituție nu constituie o inițiativă ordinară de

⁷ <https://stopfals.md/ro/article/fals-pas-vrea-sa-lichideze-autonomia-gagauza-prin-amendamente-legislative-180881>

⁸ Comerțul internațional cu mărfuri al Republicii Moldova în luna noiembrie 2023 și în ianuarie-noiembrie 2023 (gov.md)

⁹ <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=476>

*modificare a Legii Supreme, ci una tehnică*¹⁰. Teritoriul, limba și tradițiile comune sunt caracteristicile de bază ale unui popor, care îl ajută să se identifice. Punând la îndoială una din aceste caracteristici, se șubrezește încrederea în celelalte și se erodează identitatea și așa fragilă și contradictorie a statului Republica Moldova. Sistemul de valori este parte a securității naționale, și atunci când el este contestat, atunci este afectată securitatea națională a statului. Menționăm, în context, că vorbitorii din conținuturile audiovizuale analizate, găgăuzi fiind, au acuzat Moldova și moldovenii de „învățarea și vorbirea limbii unui alt stat”, în limba rusă.

5. Pierderea statalității și a valorilor tradiționale

O altă narațiune intens promovată în autonomia găgăuză, reapărând periodic în spațiul public este cea legată de pierderea statalității Republicii Moldova. Această narațiune are două ținte de bază, una din ele datând încă din anii 90, când Republica Moldova a devenit stat independent după destrămarea Uniunii Sovietice, și anume – România și pericolul reunificării. Cu timpul, acestei ținte i s-au adăugat elemente legate de Uniunea Europeană și Occident ca forțe care influențează în mod decisiv procesele din Republica Moldova, fără ca elitele politice de la Chișinău să aibă, de fapt, un cuvânt de spus în deciziile care se iau pentru țară. Ștefan Bejan, doctor în istorie și jurnalist de investigații, a relatat că găgăuzii datorează prezența în sudul actualei Republici Moldova autorităților țariste, care, după plecarea tătarilor în 1807 din zonă și anexarea Basarabiei la Imperiul Rus în 1812 au adus organizat găgăuzii în localitățile nepopulate și le-a oferit un șir de facilități¹¹, aceștia și-au construit în timp sistemul de valori și mentalitatea pe calapodul lumii ruse, iar lipsa unei viziuni pe termen lung pentru regiune din partea autorităților centrale ale Republicii Moldova a făcut ca autonomia să nu fie aliniată la și integrată în statul Republica Moldova. În aceste circumstanțe, falsuri legate de România și de intenția acesteia de a înghite/anexa/ocupa Moldova sunt perpetuate fără încetare, narațiunea fiind însoțită de elemente de incitare la ură, dar și de dușmanul extern care dorește distrugerea autonomiei și a țării. Și în acest caz se operează cu generalizări (*mulți, toți, foarte mulți spun, toți cred* etc.) și insistența pe „Ei” care nu este clar la cine se referă, promovând mesajul pericolului iminent și permanent de lichidare și distrugere, pericol în fața căruia este nevoie ca „poporul” să se unească (*dar cei care stau acolo sus ei se gândesc cum să distrugă Moldova. Voi vedeți că treptat – treptat mergem spre asta. Uitați-vă, cine la noi sunt în funcții înalte. De unde ei sunt? Din statul vecin. Eu discut cu mulți prieteni, am prieteni în sport, îi obligă să spună că „sunt român”, dar ei sunt moldoveni. Ei spun că România vrea să anexeze Moldova....Ei au pierdut statul.... Ei nu vor să lichideze doar autonomia, dar și statul nostru - Moldova.” ... „молдавский народ потерял практически всё”, „Нас не допускают. Нас настраивают против жителей республики нашей, что мы на их плечах идём, что они нам перечисляют.”, „Говорят, мы вроде бы маленький комарик, но у нас такое жало очень сильное, мы как кусаем, весь мир чувствует. Вот я хочу, чтобы мы, гагаузский народ, как эта женщина сказала тогда нам, чтобы мы были объединены в единый кулак.”)...etc.*

În acest context, este de specificat că, în conformitate cu art. 1 alin. (1) din Constituția RM „Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.”

¹⁰ [Curtea a verificat Legea care stabilește denumirea „limba română” ca limbă de stat a Republicii Moldova | Noutăți | Curtea Constituțională a Republicii Moldova \(constcourt.md\)](#)

¹¹ https://www.youtube.com/watch?v=i_iGH0_UuEM

Narațiunea conține și elemente false, cum ar fi în afirmația: „Министр обороны Маринуца в Бухаресте заключил договор с ведомством военным Румынии о взаимном сотрудничестве и помощи. Фактически Генеральный штаб Румынии, Румынская армия возглавила Генеральный штаб Молдовы.” Menționăm că pe 1 decembrie 2013, Ministrul de atunci al Apărării Vitalie Marinuța și ministrul Apărării Naționale din România, Mircea Dușa, au semnat *Acordul privind protecția informațiilor clasificate în domeniul militar* și au încheiat un protocol privind colaborarea în domeniul învățământului militar.¹² Potrivit art. 2 al primului document, scopul Acordului îl constituie crearea *cadrelor legal necesare protecțiilor informațiilor clasificate militare/informațiilor atribuite secretului de stat în domeniul militar, transmise de către o Parte celeilalte Părți*¹³. În ceea ce privește al doilea document, acesta a fost înlocuit în 2022 cu un text nou, care detaliază dezvoltarea colaborării în domeniul pregătirii personalului¹⁴. În niciunul din cele două texte nu se vorbește și nu transpare ideea de preluare de către Armata Română (expresie utilizată intenționat de vorbitor pentru a face transferul de imagine spre Armata Română din perioada celui de-al doilea război mondial în intervalul trecerii acesteia de partea Germaniei hitleriste) a Statului Major General al Republicii Moldova.

Următorul element, care se intersectează și cu următoarea narațiune, este cel referitor la Mitropolia Basarabiei, care se subordonează Patriarhiei de la București („А здесь, в Молдове, уже утвердили Бессарабскую митрополию Бухарестской румынской епархии с тем, чтобы расколоть единство православия здесь, в Молдове.”). Informațiile accesibile tuturor arată că Mitropolia Basarabiei a fost creată în spațiul de astăzi al Republicii Moldova în perioada interbelică, atunci când acest teritoriu făcea parte din statul Român. A fost reactivată în 1992, deoarece în perioada sovietică acest lucru a fost imposibil. Din 2002 este înregistrată oficial, după un proces pierdut la CEDO de Guvernul Republicii Moldova.¹⁵

Vorbitorii utilizează cuvinte importante, cum ar fi *patrie, pământ*, pentru a sensibiliza și mai mult publicul căruia se adresează („Румыния оставила, проглотила нашу родную часть и претендует вновь и на эту часть нашей Родины, не поперхнет ли?”.....„Вот этим реально занимается центральная власть для того, чтобы всё больше людей отсюда имело желание уехать. И тогда наши соседи, так сказать, смогут прийти сюда и сделать какой-то уезд....etc., fără ca să fie niciodată clar ce înțeleg prin *Patrie*, la ce *pământ* exact se referă și cum anume România atentează la aceste valori. Binomul *patriot găgăuz* – *nepatriot moldovean* apare des în discursurile difuzate, amplificând diferența de abordare a celor două etnii în raport cu problemele țării. În acest context, sperietoarea unionismului este utilizată pentru a fortifica argumentul precum că doar datorită găgăuzilor statul Republica Moldova mai există (*Dacă nu ar fi fost găgăuzii, în anii '90, noi am fi pierdut statul nostru, atunci cu unionismul, Moldova ar fi fost unită cu România[...]*” Când s-a destrămat Uniunea Sovietică, pe noi au vrut să ne lichideze, pe noi au vrut să ne atragă acolo, de unde strămoșii noștri foarte greu s-au dus [România][...]”...„Moldova a rămas independentă datorită faptului că găgăuzii și-au spus cuvântul”).

¹²<https://www.army.md/index.php/duhovniceti/iraq/inf/inf/1072program.doc?lng=3&action=show&cat=122&obj=2371>

¹³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=97807&lang=ro#

¹⁴ <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/255999>

¹⁵ Istoric - Mitropolia Basarabiei

Este adevărat că idei unioniste au existat întotdeauna în Republica Moldova, dar niciodată aceasta nu a devenit politică de stat, amploarea lor fiind bazată mai mult pe speculații decât pe fapte reale. Amintim că România a fost primul stat care a recunoscut Republica Moldova ca stat independent în frontierele existente la momentul destrămării Uniunii Sovietice, iar sintagme precum *strămoșii noștri*, *pământul nostru* etc., sunt extrem de relative în contextul dat, dar ușor de utilizat pentru a manipula. La fel, vorbitorii ignoră presiunile la care au fost supuși găgăuzii în perioada sovietică, rusificarea lor forțată și interzicerea școlilor în limba găgăuză și chiar limba găgăuză ca disciplină de studiu etc.,¹⁶ despre care a vorbit doctorul în istorie, Ștefan Bejan,¹⁷ scoțând în față retorica predominantă a autorităților Federației Ruse cu referire la unionismul din Republica Moldova.

Subliniem, în context, că în perioada 2015-2023, România a oferit UTA peste 54 de milioane de lei, destinate în special dotării și reparației instituțiilor educaționale, fiind a doua țară membră UE după Cehia cu cele mai mari investiții în regiune¹⁸.

Al doilea element al narațiunii ține de valorile tradiționale pe care Moldova le-ar fi pierdut odată cu apropierea de UE și Occident. Vorbitorii propagă, în context, mesaje de intoleranță, discriminare și chiar ură în raport cu ceea ce ei consideră contrar valorilor tradiționale (*вы помните, в 2012 году, это закон равенства шансов, 25 мая, когда был, альянс принял этот закон, чтобы сексуальные меньшинства ходили по Республике Молдова..... „молдавский народ потерял практически всё. Он потерял свою государственность, он потерял те традиционные ценности, которые им дали родители, потому что сегодня мы видим, как нетрадиционные ориенталы эти, я даже не знаю, как их называют, они маршируют по центральной площади Кишинёва, и их охраняет 4 тысячи полицейских и впереди с ними ходят посольства аккредитованные..... „Дело в том, что мы всё чаще слышали тогда и продолжаем слышать о том, что объединение с Румынией, что эти силы усиливаются и пропаганда этого усиливается, навязываются нам чуждые ценности. А мы как гагаузский народ с традиционными пониманиями, да, семьи, своей Родины, любви к своей земле, нам эти все понятия чужды....).*

Transferul de imagine (negativă) se face și pe România, dar și pe Europa ca sistem de valori, narațiunea fiind un alt pericol pentru existența statului Republica Moldova. Mai exact, legea cu privire la asigurarea egalității, al cărei scop este *prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, origine națională, etnică și socială, statut social, cetățenie, limbă, religie sau convingeri, vârstă, sex, identitate de gen, statut matrimonial, orientare sexuală, dizabilitate, stare de sănătate, statut HIV, opinie, apartenență politică, avere, naștere sau orice alt criteriu*¹⁹, este redusă la dreptul persoanelor din comunitatea LGBTQ+ de a...merge pe teritoriul Republicii Moldova. Declarațiile pot provoca atitudine și comportament discriminatorii și pot incita la excludere din partea societății, în special în rândul unui segment de public puțin informat.

¹⁶ <https://moldova.europalibera.org/a/autonomia-g%C4%83g%C4%83uz%C4%83-dup%C4%83-25-de-ani-video/30450048.html>

¹⁷ https://www.youtube.com/watch?v=i_iGH0_UuEM

¹⁸ <https://www.gagauzia.md/ru/gagauziya-v-czifrax-2015-2023.-otchet-o-rabote-komandyi-ispolkoma-pod-rukovodstvom-bashkana-irinyi-vlax.html>

¹⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141518&lang=ro#

Nu în ultimul rând, *familia* ca parte a valorilor tradiționale este evocată în mai multe rânduri atât de persoanele publice și activiștii civici prezenți în cadrul programelor audiovizuale supuse controlului, cât și de moderatoare, care insistă pe faptul că persoanele care se află astăzi în fruntea statului (fără a da nume), nu au cum să înțeleagă ce înseamnă valori familiale, în condițiile în care nu au familie („*Потому что у вас прекрасная семья, у вас прекрасные дети, вы думаете о будущем ваших детей. А когда во главе угла стоят люди, которые, к сожалению, не понимают, что такое семейные ценности, им очень сложно строить правильные планы на будущее, особенно для наших детей.*”), reducând familia la sensul său primar de *formă socială de bază, realizată prin căsătorie, care unește pe soți (părinți) și pe descendenții acestora (copiii necăsătoriți)*²⁰. Narațiunea nu este nici de această dată una nouă, ea fiind intens promovată în special începând cu anul 2016 în cadrul campaniei electorale pentru alegerile prezidențiale, când a fost utilizată inclusiv biserica pentru a o promova masiv (și agresiv) în spațiul public²¹. Aceleași cuvinte cum ar fi *patriot, creștin, familist, iubitor de neam* etc. sunt pronunțate pentru a intensifica mesajul de pierdere a valorilor prin alegerea unor persoane neconforme acestor valori în fruntea țării și prin apropierea de Occident, în detrimentul lumii ruse – prietena și sora tradițională, creștină și iubitoare de neam de veacuri.

6. Scindarea ortodoxiei

Narațiunea vine în continuarea precedentei, vorbitoarii semănând confuzie inclusiv în raport cu altă ramură a creștinismului, și anume catolicismul („*Мы сегодня видим, что католическая церковь пытается войти со своим влиянием*”). Menționăm că Biserica Romano-Catolică există în Republica Moldova în forma actuală din 1993, și conform recensământului din 2014 în țară existau mai puțin de 3000 de cetățeni care se declarau catolici (aproximativ 0,14% din populația țării)²². Despre ce influență a bisericii catolice vorbește participantul în programul audiovizual este greu de spus, dar mesajul este transmis și asociat, la fel ca și cele de mai sus, cu Europa și Occidentul. Aceeași retorică este utilizată și în raport cu Mitropolia Basarabiei, menționată mai sus. Cert este faptul că cele două Mitropolii, cea a Moldovei (subordonată Patriarhiei Moscovei) și cea a Basarabiei (subordonată Patriarhiei Române) co-există în Republica Moldova din 1992. Narațiunea este exploatată ciclic pentru că vizează o problemă sensibilă, biserica în calitate de instituție bucurându-se de o popularitate și o încredere importante în societatea moldovenească. Alimentarea periodică a mesajului de scindare, cu implicarea autorităților centrale, adâncește și mai mult prăpastia dintre autonomie și centru.

7. Uniunea Europeană = NATO = război

Următoarea narațiune este legată de Uniunea Europeană și NATO, între ele fiind pus semnul egalității și asocierii cu războiul. În cadrul transmisiunii în direct a marșului activistul civic, Mihail Savastin, a invocat: „*Нет Евросоюзу, нет НАТО. Евросоюз — это значит НАТО, учите. Наши ребята служат в молдавской армии. Что мы допустим, что они против русских воевали? Нет! Нет, этому не бывать!*”. Narațiunea, repetată și ea ciclic, în anumite contexte care pot debusola ușor beneficiarul de informație, este falsă și este distribuită cu intenție (caracterul repetitiv și din ce în ce mai agresiv nu poate fi pus pe seama unei greșeli jurnalistice accidentale

²⁰ <https://dexonline.ro/definitie/familie/definitii>

²¹ <https://www.zdg.md/stiri/politic/biserica-politica-din-moldova-2/>

²² [Caracteristici populatie Comune RPL 2014 rom rus eng.xls \(live.com\)](#)

sau a simplei necunoașteri). Este adevărat că scopul celor două organizații internaționale (Alianța Nord-Atlantică (NATO) și Uniunea Europeană (UE)) este asigurarea stabilității și securității în spațiul euroatlantic. Uniunea Europeană, însă, este o entitate politică și economică, din care fac parte 27 de state europene, iar NATO este o organizație politico - militară, care are 32 de membri din Europa și America de Nord. 22 din cei 27 membri ai UE sunt și membri ai NATO. Statutul de țară candidat la aderare la UE, obținut de Republica Moldova în anul 2022, precum și începerea negocierilor de aderare în 2023 reprezintă, de fapt, vectorul extern de dezvoltare al țării. În dorința de a periclita acest vector, reprezentanții din autonomia găgăuză au revenit la narațiunea privind Uniunea Europeană (în 2014 fiind vorba despre semnarea Acordului de Asociere cu UE), utilizând sperietorile deja cunoscute și testate pe mentalitatea locuitorilor din zonă (LGBT, supunerea totală în fața Occidentului, atacul asupra religiei, distrugerea familiei tradiționale, obligativitatea de a deveni membru NATO, și deci pierderea neutralității, atragerea iminentă în război (împotriva rușilor!) etc). Sunt contestate atât valorile europene, reduse la LGBT și libertăți exagerate/necontrolate, cât și orice aspect pozitiv al cooperării cu NATO.

Cuvinte ca „armată”, „conflict”, „minorități sexuale” sunt intens repetate pentru a accentua fața inumană a dușmanului exterior spre care duc autoritățile centrale Republica Moldova. Atât vorbitorii, invitații în programele audiovizuale monitorizate, cât și moderatorii acestor programe ignoră în totalitate esența celor două organizații despre care răspândesc informații false, și în special partea de cooperare politică, foarte importantă și utilă pentru țări ca Republica Moldova, a NATO, de exemplu. În acest sens, țara noastră participă la programul NATO intitulat *Parteneriatul pentru Pace*, accesibil și țărilor non-membre care doresc să-și fortifice capacitățile de securitate și apărare. În cei 30 de ani de cooperare cu NATO, care nu atentează în niciun fel la statutul nostru de neutralitate, Republica Moldova a beneficiat de asistență, expertiză, informare, instruire a cadrelor, metodologii pentru identificarea și evaluarea forțelor și capacităților de apărare etc.²³ Nicio țară care se respectă nu poate ignora politicile sale de apărare, indiferent de statutul consfințit în legea supremă. Elveția, bunăoară, care are o lungă istorie de neutralitate armată — nu a mai fost în stare de război din 1815 — și a aderat la Națiunile Unite abia în 2002, are una din cele mai moderne armate din Europa, și o colaborare strânsă cu NATO. În anul 2022, Elveția a desfășurat cel mai amplu exercițiu militar de după încheierea războiului rece, pentru ca să-și evalueze capacitatea de a apăra țara și locuitorii săi în caz de conflict armat.²⁴ Serviciul militar în această țară este obligatoriu pentru bărbați, și voluntar pentru femei, iar bugetul pentru apărare în anul 2020 depășea 6 miliarde de dolari²⁵. Apărarea este despre securitate și grijă pentru populație, și nu echivalează în niciun fel cu războiul.

Republica Moldova este stat candidat la aderare la UE, ale cărei valori principale sunt: demnitatea umană, libertatea, care include libera circulație a persoanelor, a mărfurilor, serviciilor și capitalurilor, democrația, egalitatea în drepturi și în șanse, statul de drept și drepturile omului. În același timp, țara noastră este beneficiară a proiectelor NATO din cadrul Parteneriatului pentru Pace, scopul cărora este menținerea și asigurarea păcii. În același context, pe 6 martie 2024 Guvernul Republicii Moldova a decis suspendarea Tratatului cu privire la Forțele Armate

²³ <https://mfa.gov.md/ro/content/parteneriatul-pentru-pace-ppp>

²⁴ <https://www.admin.ch/gov/fr/accueil/documentation/communiqués.msg-id-94510.html>

²⁵ <https://www.romania-actualitati.ro/stiri/in-lume/elvetia-desfasoara-cel-mai-amplu-exercitiu-militar-din-ultimii-30-de-ani-id170782.html>

Convenționale în Europa²⁶, utilitatea lui fiind minimă după ce Federația Rusă a făcut același lucru în 2023²⁷, fără a-și onora angajamentele de a-și retrage trupele de pe teritoriul Republicii Moldova și al Georgiei. Este de menționat și faptul că niciun stat membru al Uniunii Europene sau al NATO nu se află astăzi într-un război.

La fel, este oportun de subliniat și faptul că doar în perioada 2015 - 2023, Uniunea Europeană a investit în UTA Găgăuzia peste 224 de milioane de lei, inclusiv în proiecte de infrastructură, echipamente pentru instituțiile educaționale sau IT.²⁸

Mai mult decât atât, „TV-Găgăuzia” a admis discursuri de ură, la fel, vorbitorii au îndemnat participanții la acțiunile de separatism și dezbinare, sub pretextul apărării intereselor Găgăuziei și a RM. („что гагаузы – это тот народ, который на самом деле зря его недооценивают... Просто вот приходит момент, когда мы всё отберем” „В какой-то момент я думаю, что гагаузский народ всё вернёт назад.” „И те примары, которые сегодня красиво сидят и аплодируют нам, пускай завтра пишут заявление, потому что гагаузский народ не вместе с ними, те, которые не пришли.” „Но наши депутаты того времени, которые били грудь в себя, что мы гагаузы, я гагауз, из них 17 гагаузов даже не пришли на голосование. Это им позор!” „Будут еще кости, если вы не услышите и не увидите гагаузский народ.” „Поэтому я вам советую на примере гагаузского народа требовать свои полномочия и свой язык, и свою национальность. Мы, гагаузы, не бросим свою Гагаузскую автономию. На нашей земле места хватает всем национальностям, и мы будем её отстаивать.” А если сейчас референдум, мы готовы? А если нужно защищать Молдову, мы готовы? „чтобы никакие там Боррели, Ляйены, Бэсеску, Санду, манду и т.д. не покушались на нашу землю”).

Așadar, în cadrul programelor audiovizuale și a transmisiunilor live monitorizate, au fost prezentate mai multe opinii ale persoanelor publice și ale activiștilor civici, care au conținut narațiuni cu elemente de discurs care incită la ură, la separatism, precum și dezinformare. Statutul vorbitorilor este relevant în acest sens, deoarece au fost identificați cel puțin 14 vorbitori cu funcții importante în autonomie, care, inclusiv în virtutea poziției pot disemina mesaje cu impact mare asupra publicului căruia se adresează. Aceste mesaje sunt susceptibile de a forma și/sau schimba opiniile, atitudinea și comportamentul beneficiarilor de informație, amplificând impactul asupra publicului. Unii dintre vorbitori au apărut în diverse rânduri în spațiul public difuzând mesaje înșelătoare sau false, care au fost dezmințite fie de cei vizați, fie de verificatorul de fapte stopfals.md sau în investigațiile jurnalistice.

Astfel, Mihail Vlah, fost președinte al Consiliului de Observatori al Companiei publice de radio și televiziune GRT, este în prezent consilier pentru relațiile cu publicul și cu mass-media al bașcanei Evghenia Guțul. La fel, Vlah este inițiatorul și organizatorul mai multor mitinguri în regiune, fiind unul din cei mai activi lideri de opinie din autonomie, care promovează constant un discurs incisiv față de Chișinău și de autoritățile centrale²⁹. În același timp, mai multe afirmații ale sale au fost demontate, inclusiv de stopfals.md³⁰. La fel, Mihail Vlah și soția acestuia sunt vizați într-o

²⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142211&lang=ro

²⁷ https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1913546/

²⁸ <https://www.gagauzia.md/ru/gagauziya-v-czifrax-2015-2023.-otchet-o-rabote-komandyi-ispolkoma-pod-rukovodstvom-bashkana-irinyi-vlax.html>

²⁹ [Un verisor al Irinei Vlah, numit consilier pe presă al Evgheniei Guțul. I s-a propus să fie vice, dar nu a fost să fie! - Realitatea.md](#)

³⁰ [Stop Fals | FALS: Găgăuzia poate avea reprezentanțe oficiale în alte țări](#)

investigație jurnalistică publicată de RISE Moldova în 2023 despre planurile Kremlinului de a institui un control asupra Republicii Moldova³¹.

Victor Petrov, un alt vorbitor în cadrul programelor audiovizuale monitorizate, este adjunctul Evgheniei Guțul. Anterior, a fost deputat în Adunarea Populară din autonomie. Și acesta a răspândit dezinformări în repetate rânduri^{32, 33}. În același timp, Petrov a fost inclus în februarie 2024 de Consiliul European în lista persoanelor sancționate de UE pentru *încercări de subminare a suveranității Republicii Moldova în numele Rusiei*³⁴.

La rândul său, Dmitrii Constantinov, președintele Adunării Populare a Găgăuziei, este cunoscut în spațiul public pentru afirmații controversate cu referire la relația dintre autonomia găgăuză și autoritățile centrale, în 2023 fiind ținta unui denunț la Procuratura pentru combaterea criminalității organizate și cauze speciale, în urma unor declarații cu privire la „crearea Republicii Găgăuze”³⁵. Aceleași narațiuni i se atribuie și lui Mihail Kendighelean³⁶, unul din inițiatorii mișcării de renaștere a poporului găgăuz.

Ivan Bessarab, un activist care participă activ la mitingurile anti-guvernamentale și anti-UE din autonomie, promovează constant mesaje cu caracter fals sau înșelător, declarațiile acestuia fiind combătute de verificatorii de fapte³⁷.

Grupurile - țintă ale narațiunilor sus-menționate sunt, în special, dar nu exclusiv autoritățile centrale de la Chișinău, persoanele din comunitatea LGBT+, cele care au sau pot avea convingeri pro-europene/pro-occidentale, altă religie decât cea ortodoxă subordonată Patriarhiei Moscovei etc.

Menționăm că doar în 2023 și 2024 stopfals.md a publicat nu mai puțin de 9 articole în care a dezmințit falsurile și informațiile înșelătoare cu referire la autonomia găgăuză, difuzate preponderent de formatori ai opiniei publice din regiune.

În concluzie, analiza de conținut a programelor audiovizuale difuzate de serviciul audiovizual public regional arată răspândirea de mesaje cu un caracter fals sau înșelător, care sunt de natură să dăuneze securității naționale a Republicii Moldova. Narațiunile enumerate sunt legate între ele, și au în comun ținte cum ar fi putere centrală slabă și influențată din exterior, tradiții și valori distruse, insecuritate și decădere morală preluate din Occident, și transformate în politică de stat, atragerea în război și înghițirea statului Republica Moldova de România. În același timp, aceste narațiuni/mesaje sunt difuzate în mod comparativ cu avantajele declarate (dar neargumentate) ale lumii ruse. Vorbitorii, cu statut important în regiunea găgăuză, mizează pe componente de bază ale dezinformării, cum ar fi provocarea de reacții puternice din partea publicului, care însă anihilează gândirea critică, generalizări bazate pe stereotipuri și prejudecăți, apelul la sintagme și exprimări ce fac parte dintr-un cod comun de credințe și opinii moștenite istoric și nechestionate.

³¹ [План Кремля для Молдовы - Rise Moldova :Rise Moldova](#)

³² [Stop Fals | Falsuri și speculații la mitingul organizat cu ocazia celei de-a 10-a aniversări a „referendumurilor din Găgăuzia”](#)

³³ [Stop Fals | „PAS promovează perversiunea și valorile LGBT” - fals răspândit de un deputat din Găgăuzia](#)

³⁴ [EU Sanctions 'Pro-Russia' Individuals for Attempts to Destabilise Moldova | Balkan Insight](#)

³⁵ [Constantinov spune că nu susține crearea „Republicii Găgăuzia”: „Avem o colaborare frumoasă cu vecinii noștri moldoveni” - NewsMaker](#)

³⁶ <https://halktoplushu.md/istoriya>

³⁷ [Stop Fals | FALS: Blindatele oferite de Germania împing Moldova în război](#)

În rezultat, aceste mesaje, transmise repetat și cu intenția de a încuraja neîncrederea în autoritățile și instituțiile statului, fragmentarea socială etc., duc la erodarea elementelor care constituie securitatea națională și la subminarea democrației. Narațiunile sunt cu atât mai importante, cu cât Republica Moldova se află momentan în mijlocul unor pericole reale de destabilizare ca stat, în urma ingerințelor străine cu un puternic substrat informațional.

În context, furnizorii de servicii media audiovizuale, în special cei publici, trebuie să se îngrijească de informarea corectă a publicului, și să contribuie la coeziune, tratament egal și echitabil, prezentare echilibrată și cu bună-credință a informației. Mai cu seamă dacă este vorba despre subiecte sensibile și controversate, rolul presei este crucial în explicarea și prezentarea acestora cât mai pluralist, dar și mai deontologic posibil, astfel încât publicul să nu fie îndemnat la dezbinare și separatism, la discriminare și ură pentru anumite categorii de persoane sau entități, ci la înțelegerea tuturor aspectelor relevante care vizează subiectele. Doar astfel beneficiarii de informație vor fi în măsură să analizeze faptele, să chestioneze opiniile care li se prezintă, și să-și creeze propria atitudine în raport cu acestea.

În sensul definiției din CSMA „dezinformare” este „răspândire intenționată, pe orice cale, în spațiul public, a informațiilor al căror caracter fals sau înșelător poate fi verificat și care sunt de natură să dăuneze securității naționale.”

La fel, CSMA definește noțiunea de „securitate informațională” ca „stare de protecție a resurselor informaționale, a persoanei, a societății și a statului, inclusiv prezența unui ansamblu de măsuri pentru asigurarea protecției persoanei, a societății și a statului de eventuale tentative de dezinformare și/sau de informare manipulatorie din interiorul și/sau exteriorul țării și pentru neadmiterea agresiunii mediatice îndreptate împotriva Republicii Moldova.”

Nu în ultimul rând, CSMA definește discursul care incită la ură astfel: „mesaj care propagă, incită, promovează sau justifică ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de ură fondate pe intoleranță sau pe discriminarea pe criterii de sex, de rasă, de naționalitate, de religie, de dizabilitate sau de orientare sexuală.”

Prin urmare, sunt relevante prevederile **art. 17 alin. (3)** din CSMA care prevede că „În spațiul audiovizual național este interzisă difuzarea programelor audiovizuale ce constituie discurs care incită la ură, dezinformare, propagandă a agresiunii militare, conținut extremist, conținut cu caracter terorist sau care prezintă o amenințare pentru securitatea națională.”

Direcția control servicii media audiovizuale